

საქართველოს რესპუბლიკა
2010-02-02

მოვასწრებთ თუ არა სინგაპურამდე მისვლას, სანამ რუსეთი ჩაგვცლაპავს ?

ამჯერად ლარი გაუფასურებას გადაურჩა, მაგრამ რა ელოდება საქართველოს ეკონომიკას მომავალში?!
ლარის კურსი დოლართან მიმართებაში გაუფასურდა. ეკონომიკური კრიზისი საბოლოოდ დაძლეული არ არის. ძვირდება ქვეყანაში შემოტანილი საქონელი... ამ ყველაფერს ერთვის ისიც, რომ საქართველო სულ უფრო და უფრო კარგავს თავის როლს რეგიონში. ეკონომიკური მეგობრული წრის შეკვრით მოსკოვთან, რასაც უკანასკნელ ხანს აქტიურად ახორციელებენ ჩვენი ახლო მეზობლები, საქართველო შესაძლოა უფუნქციოდ დარჩეს, მეტიც, რუსეთის ზეგავლენის ქვეშ სრულიად "ბუნებრივად" მოექცეს.

ამ საკითხებზე საინტერესოდ გვესაუბრება ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი ლადო პაპავა.- ბატონო ლადო, თქვენი ვარაუდი გამართლდა და, როგორც ვხედავთ, ლარმა დევალვაცია განიცადა. თქვენი აზრით, რატომ გაიზარდა დოლარის კურსი და როგორია სამომავლო პროგნოზი.

- ეს პროცესი მანამდეც მიდიოდა, მაგრამ შესამჩნევი იანვრში გახდა. ლარი დოლართან მიმართებაში ხუთი თეთრით არის გაუფასურებული. ამას რამდენიმე მიზეზი აქვს. ჯერ ერთი, რომ ამ ეტაპზე მსოფლიო ბაზარზე მიმდინარეობს ევროსთან მიმართებაში დოლარის შედარებითი გამყარება.

გასათვალისწინებელია ქართული ფენომენიც. ჩვენი საგარეო ეკონომიკური ოპერაციების უდიდესი ნაწილი, როგორც წესი, ხორციელდება დოლარში. ამიტომ დოლარის კურსის ცვალებადობა უფრო შთამბეჭდავად აისახება ხოლმე ლართან მიმართებაში. მეორეც, ყველაფერი შეფარდებითია. დეკემბერში, წინასაახალწლოდ იზრდება ლარზე მოთხოვნა: ეს არის წლიური საგადასახადო ვალდებულებების შესრულების პერიოდი, თანაც მოსახლეობაც ახურდავებს მის ხელთ არსებულ დოლარებს საახალწლო სამზადისისათვის. იანვარში კი უკუპროცესი იწყება - მოთხოვნა უცხოურ ვალუტაზე იზრდება. თუ ავიღებთ სავალუტო აუქციონებს, რომელთაც ეროვნული ბანკი მართავს, აქ ასეთ სურათს ვნახავთ: ეროვნული ბანკის მიერ ჩატარებული აუქციონებიდან, ბანკს არც ერთი დოლარი რეზერვებიდან არ გაუცია დეკემბერში. ანუ ბაზარზე მოთხოვნა-მიწოდება დოლარსა და ლარს შორის ყალიბდებოდა თვითონ ბანკებს შორის ურთიერთვაჭრობით. რაც

შეეხება, იანვარს, საბოლოო ჯამში გაიყიდა 69 მილიონი დოლარი. როცა ერთი თვე არაფერს არ ჰყიდი და მეორე თვეში 70 მილიონამდე დოლარის დახარჯვა გიხდება, ეს შთამბეჭდავი მოვლენაა. ეროვნულმა ბანკმა გაიყიდა დოლარები იმისათვის, რომ ლარის კურსი კიდევ უფრო არ დაცემულიყო.

- იყო თუ არა ეს ეროვნული ბანკის მართებული ქმედება.

- თუ შევადარებთ იმას, რომ დეკემბერში ბანკს რეზერვისთვის ხელი არ უხვია, 69 მილიონი საკმაოდ დიდი ოდენობაა, მაგრამ თუ ავიღებთ ეროვნული ბანკის რეზერვებს (რომელიც იანვრის დასაწყისში იყო 2 მილიარდ 100 მილიონზე მეტი), ერთ თვეში 69 მილიონის დახარჯვა დიდ პრობლემას არ ქმნის. ამ თვალსაზრისით ეროვნული ბანკის ქმედება იყო სწორი. ამით სიგნალი მისცა ბაზარს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ლარი უფასურდება, ეროვნული ბანკი აკონტროლებს სიტუაციას და ლარს არ ემუქრება ნახტომისებური გაუფასურება.

- როგორც ეს მოხდა შარშანწინ, რომელსაც თქვენ "მწვანე პარასკევი" უწოდეთ, არა.

- გულახდილად გითხრათ, ძალიან მეშინოდა გასული პარასკევის, რომ არ განმეორებულიყო ის, რაც მოხდა 2008 წლის 7 ნოემბერს. მაშინ არაპროფესიონალიზმის თუ მავანისა და მავანის დანაშაულებრივი ქმედების გამო ერთ დღეში ლარი პრაქტიკულად 15 პროცენტით გააუფასურეს. მაგრამ ამჯერად აბსოლუტურად სწორად მოიქცა ეროვნული ბანკი, რაც ხელს უწყობს ლარისადმი ხალხში ნდობის შენარჩუნებას. კიდევ რამდენიმე მილიონის დახარჯვა რომ ყოფილიყო საჭირო, ეროვნულ ბანკს უნდა დაეხარჯა. სიტუაცია დღესდღეობით სავსებით ნორმალურია.

- რა ელის ლარს მომავალში.

- ჩვენ ხომ ვიცით, რომ ქვეყანა ეკონომიკურ კრიზისშია. ექსპორტი იმპორტს 4-ჯერ ჩამორჩება და სავალალო მდგომარეობაშია. ვალუტის შემოდინების ისეთი წყარო, როგორც არის ფულადი გზავნილები უცხოეთიდან ჩვენი ქართველებისგან, შეზღუდულია გლობალური ფინანსური კრიზისის გამო. ფინანსურმა კრიზისმა შეამცირა ინვესტიციების შემოდინებაც. ქვეყანაში ვალუტა ძირითადად დახმარების გზით შემოდის. ის გაგრძელდება 2011 წელსაც, აქედან გამომდინარე, რეზერვებს საფრთხე არ ექმნება. ჩემი ვარაუდით, დრამატული ცვლილებები არ უნდა მოხდეს.

- თუმცა ვრცელდება ხმები იმის შესახებ, რომ ლარის კურსი დოლართან შეფარდებით ერთი ორთან იქნებაო.

- ამის თქმის საფუძველს 2008 წლის ლარის გაუფასურების ფაქტი უფრო იძლეოდა, იმ აფიორის გამო, რაც მაშინ მოხდა. თუმცა მაშინ ეროვნულ ბანკს პრეზიდენტი არ ჰყავდა. ამალლობელი კი ყველაფერზე წამსვლელი იყო, ოღონდაც პრეზიდენტი გამხდარიყო. დღეს, ის ამ სფეროს და, საერთოდ, საქართველოსაც ჩამოშორებულია, და როგორც საერთაშორისო სავალუტო ბანკის თანამშრომელი, ყირგიზეთზე მუშაობს.

დღეს ეროვნულ ბანკს ჰყავს ხელმძღვანელი - გიორგი ქადაგიძე, საკმაოდ ამბიციური პიროვნება. თუნდაც ის ნაბიჯი, რაც მან გასულ პარასკევს გააკეთა, იმის დასტურია, რომ მას აქვს პასუხისმგებლობა და ჰყავს პროფესიონალთა კარგი გუნდი.

მაგრამ, ვინაიდან ქვეყანაში ეკონომიკური კრიზისი გრძელდება, ლარის შემდგომი თანდათანობითი დევალვაცია გარდაუვალია, მთავარია არ იყოს ნახტომი.

- ბატონო ლადო, შეუიარაღებელი თვალითაც კარგად ჩანს, რომ საქართველო გეოპოლიტიკური თამაშების გათვალისწინებით ეკონომიკურ ჭრილში შესაძლოა მარტო აღმოჩნდეს, რუსეთთან პირისპირ დგომაც მარტოს მოუწიოს. როგორც ეკონომიკის ექსპერტი, რას იტყვოდი ამაზე.

- სამწუხაროდ, საქართველოს ეკონომიკური სტრატეგია, ეს არის ხარაჩოზე შემდგარი მუშების ფონზე პრეზიდენტის სატელევიზიო მოხსენებები. თუკი თქვენ გულისხმობთ იმას, თუ საითკენ მიდის ქვეყანა, ეკონომიკური განვითარების კუთხით, ამის განსაზღვრა ძალიან რთულია. იმიტომ, რომ, ერთი მხრივ, ვამბობთ, რომ გვინდა ევროინტეგრაცია, რაც აბსოლუტურად სწორია, მეორე მხრივ, პრეზიდენტი ამბობს, რომ ჩვენი ეკონომიკური მოდელი უნდა იყოს სინგაპურული. სინგაპური - ეს არის თავისუფალი ეკონომიკა საკმაოდ მკაცრი ავტორიტარული რეჟიმის პირობებში. ამით პრეზიდენტი ქვეყანას აძლევს ორმაგ შეტყობინებას, ანუ ქვეყნის ეკონომიკა უნდა იყოს მაქსიმალურად თავისუფალი, მაგრამ რეჟიმი უნდა იყოს ავტორიტარული. სინგაპური არა მარტო გეოგრაფიულად, არამედ ფასეულობათა სისტემითაც საკმაოდ დაშორებულია ევროპისგან. ჩვენი სწრაფვა სინგაპურისკენ არ არის ევროინტეგრაციისკენ გადადგმული ნაბიჯი. მე არ ვიცი, მოვასწრებთ თუ არა სინგაპურამდე მისვლას, სანამ ჩაგვყლაპავს რუსეთი. და საერთოდ, გვინდა კი სინგაპური.

- "ჩაგვყლაპავს თუ არა რუსეთი." - თქვენ ამაში გულისხმობთ იმ რეგიონულ ეკონომიკურ წრეს, რომელიც საქართველოს გარშემო შეიქმნა და შესაძლოა ჩვენ თამაშგარე სიტუაციაში აღმოვჩნდეთ.

- რაც შეეხება რეგიონულ სტრატეგიას, აქ ძალიან რთული ვითარება იკვეთება. ვგულისხმობ თურქეთ-სომხეთის საზღვრის გახსნას. ეს არის რუსული პროექტი, რომელსაც უმეცრების თუ სხვა მიზეზთა გამო, ხელს უწყობენ ამერიკა და ევროკავშირი.

სომხეთისთვის ეს არის იდეალური ვარიანტი, თუ მთიანი ყარაბაღის აზერბაიჯანისთვის დაბრუნების გარეშე მოახერხებს საზღვრის გახსნას და ეკონომიკური ურთიერთობების დამყარებას. თურქეთსაც უნდა, რომ კავკასიაში რეგიონალური საკითხების გადამწყვეტის ამპლუაში იყოს. ეს განცდა განსაკუთრებით აგვისტოს ომის შემდეგ გამოავლინა, რადგან თურქეთის აქტიურობა იწყება ომის დასრულების ფაზაში. ევროკავშირის ბიუროკრატისაც უნდა, აჩვენოს, რომ რაღაცას აკეთებს და მოძრაობს, მაგალითად, სომხეთის მეტ ჩართულობას შეუწყო ხელი დასავლეთის მიმართულებით. ობამას ადმინისტრაციასაც სურს, აჩვენოს რაღაც დადებითი მოვლენა. პრაქტიკულად ობამას პრეზიდენტობის ერთი წლის თავზე თვალშისაცემი არის მხოლოდ ის, რომ მან არაფრისთვის მიიღო მშვიდობის დარგში ნობელის პრემია. თავისთავად კურიოზული შემთხვევა, რომ ავანსად გაიცა პრემია. ამერიკის ხედვით, სომხეთს დასავლეთისკენ უხსნის სასუნთქს. ამასთანავე არ უნდა დაგვავიწყდეს ამერიკაში არსებული ძლიერი სომხური დიასპორა. რუსეთი რას თამაშობს ამ დროს. - ის თამაშობს წაუგებარ თამაშს. ჯერ ერთი, რუსეთის სამხედრო ბაზები არის სომხეთში, რაც უკვე არის იმის გარანტი, რომ აზერბაიჯანმა ვერ დაიბრუნოს დაკარგული ტერიტორია. რაც შეეხება ეკონომიკას, სომხეთის მსხვილი ობიექტები არის რუსების საკუთრებაში. როგორც კი გაიხსნება საზღვარი და პირდაპირ შევა თურქული კაპიტალი, რა დახვდება. - რუსული კაპიტალი. ანუ რუსეთი სომხეთს არ კარგავს. მაგრამ არის მთავარი: თუ საზღვარი გაიხსნა ისე, რომ მთიანი ყარაბაღის პრობლემა არ მოგვარდა, ეს ნიშნავს აზერბაიჯანსა და თურქეთს შორის ურთიერთობის გაფუჭებას, ვინაიდან ამ ჟესტით თურქეთი ზურგს შეაქცევს მოძმე ერს. ამის მერე რაღა დარჩენია ბაქოს, თუ არა წავიდეს და "ჩაეხუტოს" მოსკოვს. ამის გამო გაჩნდა ეჭვები, რომ "ნაბუკოს" პროექტის დაფინანსებაში მონაწილეობა მიიღოს "გაზპრომმა" და იქ არ იყოს აზერბაიჯანული გაზი. ამის გამო ყიდის უფრო და უფრო მეტ გაზს აზერბაიჯანი გაზპრომზე...

- და თუ აზერბაიჯანი დაუახლოვდება რუსეთს, რას იზამს საქართველო...

- რუსული სამხედრო მანქანა საქართველოს ტერიტორიაზე ისედაც შემოსულია. არც საქართველოს დარჩება სხვა ძალა იმის გარდა, რომ ისევ აღმოჩნდეს რუსეთის ზეგავლენის ქვეშ.

სომხურ-თურქული დაახლოება, დარწმუნებული ვარ, არ არის რუსეთის ინიცირებული, მაგრამ ის შესანიშნავად ხედავს, რომ ეს მის ინტერესებშია.

- თქვენი აზრით, რაზე ფიქრობს ამ დროს ჩვენი ხელისუფლება და თუ რჩება რაიმე გამოსავალი.

- მოდით, ასე ვთქვათ: ხელისუფლება, როგორც გითხარით, ხარაჩოზე შემდგარი მუშების ფონზე აკეთებს მოხსენებებს, მაგრამ ვინც არ უნდა იყოს ქვეყნის სათავეში, ნებისმიერი პოლიტიკური გუნდი, ამ ვითარებაში ისე არის საქმე წასული, რაიმეს შეცვლას ვერავინ შეძლებს. ფაქტია, რომ ჩვენ სომხეთს ვერ დავუპირისპირდებით და არც უნდა დავუპირისპირდეთ. ჩვენს ინტერესებშია, რომ სომხეთს მოეხსნას ყველანაირი ეკონომიკური ბლოკადა, მაგრამ ეს უნდა მოხდეს რეგიონში ტერიტორიული მთლიანობის პრინციპის დაცვის პირობებში. ჩვენ გვაქვს დაპყრობილი ტერიტორიები, ამიტომ სხვის დაპყრობილ ტერიტორიაზე ასეთივე მკაფიო მიდგომა უნდა გვქონდეს. რუსეთით ორმაგი სტანდარტით თამაში არ შეიძლება, რადგან ის სწორედ ასე მოქმედებს კავკასიაში. სამწუხაროდ, პრაქტიკულად არაფრის შეცვლა არ შეგვიძლია, უკვე გვიანია. ამერიკელები მათთვის დამახასიათებელი ქცევით მაქსიმალურად შეეცდებიან ეს პროექტი ბოლომდე მიიყვანონ. შეიძლება ჩვენი ნათქვამი პესიმისტურად ჟღერდეს, მაგრამ ვინც არ უნდა იყოს პრეზიდენტი, საქართველოს მონაწილეობა ამ თამაშებში, სამწუხაროდ, არაფრის მომტანი არ არის...

ესაუბრა თეა მოსია

ავტორი: თინათინ ბორცვაძე.